

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

SKORO VSE BOGASTVO CELEGA SVETA JE V ROKAH PEŠČICE LJUDI.

Vsi ti bogatini so iskreni prijatelji grabešljivca in pohlepnega Wall Streeta, le najbogatejši med njimi mu je naspravljivi nasprotnik.

KREZ SEDANJEGA VEKA JE HENRY FORD, ROCKEFELLER PRIDE ŠELE NA DRUGO MESTO.

New York, N. Y. — Bogastvo, ki ga kopišijo predvsem delavske roke, čeprav morajo ob teh kupih zlata stradati delavci in njih družine, je večidel v rokah dvanajstih najbogatejših ljudi na svetu. Več imen teh bogatinov je skoro tujih celo Wall Streetu, ali ime tistega človeka, ki ga imajo za najbogatejšega med bogatimi, je prav dobro znano finančnim mogotcem na Wall Streetu. In tudi to dobro vedo, da ne mars imeti ta najbogatejši človek prav nobenega posla z njimi.

Pred dvajsetimi leti je bil Henry Ford mehanik v Detroitu. Imel je majhen delež v neki avtomobilski družbi s kapitalom po \$22,000. Danes je Henry Ford, kakor menijo, najbogatejši človek v celi človeški zgodovini. Njegova podjetja mu donosajo na leto 119 milijonov dolarjev, katere vsota predstavlja s 5% obrestni potencialno glavnico v znesku po \$2,380,000,000.

Johna D. Rockefellerja, ki so ga imeli dokaj let za najbogatejšega človeka na svetu, devajo sedaj na drugo mesto. Štirje drugih deset velikih bogatinov so Američanje, dva sta Angleži, dva Japonec, en Nemec in en Indijecanec.

Lista, na kateri so našli najbogatejših ljudi, je naslednja: Henry Ford poseduje \$550,000,000; John D. Rockefeller pol milijarde dolarjev; vojvoda Westminster \$150,000,000 do \$200,000,000; Geakwar iz Barode \$100,000,000 do \$125,000,000; Baeli Zaharov \$100,000,000 do \$125,000,000; Hugo Stinnes \$100,000,000; Percy Rockefeller \$100,000,000; baron H. Mitsui \$100,000,000; baron K. Iwaski \$100,000,000; J. B. Duke \$100,000,000; George F. Baker \$100,000,000; T. B. Walker morda manj kakor \$100,000,000, ali pa skoro \$300,000,000.

Več drugih imen bi se dalo uvrstiti med te finančne mogotce, kakor n. pr. Rothschildi, Guggenheime, ali ta sodijo v drugo skupino, ker niso njih ogromna premoženja last peedincev, nego celih rodbin.

Vodilni bogataši v tej drugi skupini so:

Jugoslavija in Rusija se zblizujeta?

Med Belgradom in Moskvo se vršijo nekaka pogajanja.

Belgrad, 28. maja. — Med jugoslovansko in rusko sovjetsko vlado so v teku pogajanja, ki morda izpadejo v vpostavljenjem diplomatskih stikov med Rusijo in Jugoslavijo. Vprašanje, kaj se naj zgodi z ruskimi begunci (vrangelovci), katerih je okrog 50,000 v Jugoslaviji, je odprlo pogajanja.

ANGLEŠKO-RUSKA POGAJANJA.

Ruska propaganda v Aziji najbolj peče Angleže.

Moskva, 1. jun. — Angleška vlada se je zadovoljila z vsami točkami ruskega odgovora na svoj ultimatum, toda točka glede revolucije namerane propagande v Aziji je še nerazrešena. Lord Curzon zahteva, da sovjetska vlada odredi podporo organizacijam, ki delujejo za preobrat obstoječih institucij v državi, ki so pod kontrolo Velike Britanije. Angleži trde, da trije glavni sedeži sovjetske propagande so v Indiji, Perziji in Afganistanu.

VAŽNA IZNAJDBA ZA RUDARJE.

Washington, D. C. — (Fed. Press.) — Department za nortranje zadeve je naznanil, da je iznajdena nova metoda za izledenje ogljikovega monoksida, najnevarnejšega in smrtonosnega plina, ki se rad nabira v premogovnikih in drugih zaprtih prostorih, kjer ni svežega zraka. Iznajden je aparat, ki se lahko nosi v žepu in s pomočjo katerega bo lahko zasledil strupen plin v treh minutah. Ta iznajdba je velike važnosti za varstvo rudarjev, ki so izpostavljeni strupenim plinom pod zemljo.

GOMPERS JE ODGOVORIL GARYJU.

Stvar se tiče 12-urnega delavnika, katerega jeklarski trust noče odpraviti.

PREDSEDNIK HARDING JE POPARJEN.

Washington, D. C. — (Feder. Press.) — Samuel Gompers je odgovoril Elbertu H. Garyju na njegovo izjavo, da 12-urni delavnik v jeklarski industriji ne bo še odpravljen. Gompers pravi, da jeklarski trust "žrtuje svoje delavce cenam in profitu brez ozira na njih duše".

Gompers pravi dalje: "Mr. Gary je poročal, da mora 12-urni delavnik ostati iz treh razlogov. Prvič zato, ker se delavci sami nič ne pritožujejo; drugič, ker bi skrajšanje delavnika podražilo jeklo za 15 odstotkov in tretjič, da ni dovolj delavcev za tri delavnike v 24 urah.

Kar se tiče prvega razloga, se je čudil, da je Gary tako nesabljiv. Saj se ni dolgo tega, ko je okrog 300,000 delavcev v jeklarski industriji zastavilo in njihova glavna zahteva je bila osmurni delavnik. Drugi izgovor pomeni, da je treba žrtvovati delavce profitu neglede na dejstvo, da druge industrije, ki priznavajo osmurni delavnik, ne delajo izgub. Tretji izgovor pa je naravnost nesramen. Ako hoče jeklarska korporacija in druge družbe v industriji železa in jekla plačevati dobre mezde, imajo brez težav toliko delavcev kolikor jih potrebujejo. Pred kratkim se je zgledilo 20,000 delavcev za delo na parniku "Leviathan", dasi jih niso potrebovali več kot 1100. Mr. Gary je že pozabil, da je bilo več leti približno 6,000,000 delavcev brez dela v Združenih državah; zakaj ni takrat uvedel osmurnega delavnika, če je res osebno zanj kot pravi? Ali oni ni storil tega, pač pa danes vodi propagando za spremembo naseljeniškega zakona v svrhu, da se odpro vrata Amerike cenenim delavcem iz južnovzhodne Evrope. — Verjeti moram, da jeklarski trust hoče za stalno obdržati dvanajsturni delavnik. Dokaz temu je poročilo posebnega preiskovalnega odbora jeklarske korporacije, kateremu je načeloval mr. Gary."

Deset ubitih v verskih izgrelih v Mehiki.

Mexico City, 1. jun. — Deset oseb je bilo ubitih in 17 ranjenih v verskih izgrelih, ki so večeraj izbruhnili v Durangu. Izgredniki so napadli provinčno palačo in policija na konjih je streljala nanje. Zvezne čete so naredile mir.

Nemška marka padla na 70,175.

New York, N. Y. — Nemška marka je v četrtek padla na 0014 1/2 centa, oziroma 70,175 za ameriški dolar na newyorški borzi. Marka je zdaj nižja kot avstrijska krona.

DRŽAVNI SENAT GLASOVAL PROTI IZPREMEMBI DNEVNEGA ČASA.

Po mnenju senatorja Wrighta nima nobena občina pravice delati s svojimi kapricami preglavice o stalnem prebivalstvu v državi.

TRJEJE ČIKAŠKE GLASOVANJE ZA PREPOVED, PRAEMIKATI KAZALO NA URI.

Springfield, Ill. — Osemindvajset senatorjev, med katerimi so bili tudi trije iz Chicaga, je glasovalo v prilog Wrightovi predlogi, po kateri bo prepovedano vsakemu mestu v državi Illinois izpreminjati splošno uveljavljeni čas, dokler tega ne stori kongres ter tako ne dolži časovno izpremembo za vse države v naši Uniji.

Trije čikaški senatorji, ki so glasovali proti poletnemu varčevanju z dnevno svetlobo, in brez katerih bi bila Wrightova predloga izgubljena, so bili Patrick J. Carroll, Frank J. Ryan in Adolph Marks. Prva dva sta demokrate, tretji pa je republikanec.

Senator Wright je dejal, da nima nobena občina pravice do tega, da bi delala preglavice s svojimi muhami ostalemu prebivalstvu v državi. Mnogi interesi v čikaškem mestu izgubljajo na milijone dolarjev na leto valed te mestne odredbe, je dejal. Na to in sto pisem je prejel. Vse so za odpravo izrednega časa poletni, a le dve sta se ogrevali za varčevanje-dnevne svetlobe.

Posebno je poudarjal, da so železničarji čikaški električni populinih in nadeestnih železnic in članstvo čikaške delavske federacije nasprotni varčevanju z dnevno svetlobo.

Senator Denver je bil mnenja, da bo senat s takšno postavo ukinil čikaškemu mestu pravico do avtonomne vlade v domačih zadevah.

Proti predlogi je še govoril senator Barbour iz Chicaga in pa za njim tudi senator Dalley iz Peorije.

Kakor že omenjeno, je glasovalo osemindvajset senatorjev za predlogo, a petnajst pa jih je oddalo svoj glas proti njej. Predloga pojde sedaj v poslansko zbornico, od katere pričakujejo, da bo tudi z dobrino večino za predlogo.

Poslanska zbornica je sprejela predlogo glede volitve volilnega hišnega komiteja. Po tej predlogi bo prihodnja volitev v mesecu februarju, 1927, in potem vsaka štiri leta.

Kako bo izpadlo glasovanje glede Smallove cestne predloge, se danes še ne more reči. Nasprotniki jo hočejo ubiti z amendmenti. Doselej so jo že obložili z 38 dostavki.

Izvoz žita je padel.

Na drugi strani je narasel izvoz mlekarških izdelkov.

Washington, D. C. — (Feder. Press.) — Department za trgovino poroča, da je bil izvoz ameriških mlekarških izdelkov v zadnjem aprilu veliko večji kot v istem mesecu leta 1922. Na drugi strani pa je izvoz žita manjši. Letočni izvoz mlekarških produktov v aprilu znaša \$2,764,045, lanski pa \$2,542,996; izvoz žita in žitnih produktov pa znaša letos (april) \$23,803,469, medtem ko je znašal v prejšnjem letu \$37,158,998. — Zelo je poskočil izvoz mesa.

TRUPLA NEMŠKEGA PLEMENITASA NAŠLI V JEZERU MICHIGAN.

Chicago, Ill. — Truplo Freda Roggendorfa, starega 50 let, ki je bil član neke plemenitaške nemške rodbine, so potegnili kenoški ribiči iz jezera Michigan. Oblasti so ga iskale, ker je obtožen ponašanja. Bil je tajnik nemško-ameriškega doma v Kenoshi in je izginil pred petimi meseci, ko se je pričela preiskava v njegovih zadevah.

FRANCIJA IMA DENAR!

Pariz, 31. maja. — V teku debate v zbornici za kritje izdatkov ruhrske okupacije so socialistični poslanci zalučali Poincareju v obraz sledeče besede: "Ne posojajte denarja Poljski, Rumuniji in Jugoslaviji, pač pa plačajte dolgove Ameriki!" — Kljub temu je zbornica odobrila posojilo Rumuniji v vsoti sto milijonov frankov.

BELGIJA NA ROBU REVOLUCIJE.

Vlada je pričela zapirati voditelje stavke. — Rudarji se mogoče pridružijo transportnim delavcom.

Brusel, Belgija, 1. jun. — V Antwerpenpu in Liegu je policija aretirala petnajst vodilnih članov stavkovnega odbora transportnih delavcev. Obtoženi so zarote proti državi.

London, 1. jun. — Najnovejša znamenja kažejo, da je Belgija na robu revolucije. Železničarji in poštni nameščenci še vedno stavkajo in prometni sistem vse dežele je temeljito paraliziran. Mogoče se še rudarji pridružijo stavki, katere že zdaj ogroža reakcionarno kličo, ki je na vladi.

Vlada je odredila delno mobilizacijo stavkojočih nameščencev, toda voditelji Naordnega sindikata — največje delavske organizacije, ki je zapletena v boj — so mnenja, da je bila odredba humerang za vlado. Mobilizacija je vrela 12,000 mož, s katerimi ne more nadomestiti 150,000 stavkarjev. Medtem pa je sindikat mobiliziral žene in otroke onih delavcev, ki so bili pozvani v službo za dnevne demonstracije proti vladi. Delavska stranka je objavila manifest, s katerim obtožuje vlado, da hoče pokriti deficit dveh milijard z novim davkom na živila. Deficit je večinoma nastal valed blazne ruhrske avanture.

Vlada grozi voditeljem stavke z drastičnimi kaznimi, voditelji pa odgovarjajo: "Ne bojimo se vas." Vlada bi rada odredila popolno mobilizacijo, toda boji se katastrofe.

Newyorški kukuksi se ne zmenijo za zakon.

Židje in katoličani, ki so na krmilu države, nameravajo razkinkati tajno organizacijo.

New York, N. Y. — (Federated Press.) — Newyorški kukukskianovci se ne bodo pokorili novemu državnemu zakonu, ki določa, da morajo vse tajne organizacije v državi objaviti imenik svojih članov. Tako pravi njihov "kralj kligel".

Zakon, katerega je governor Smith podpisal pred nekaj dnevi, zahteva, da prizadete organizacije objavijo imenik članov do 2. junija. Ako se kukukskianovci ne pokore do tega časa in ne izročijo članskega imenika državnemu tajniku, jih bodo državne oblasti pričele loviti. Kako se to izvrši, še ni znano.

Newyorški kukuksi so naperili svoj boj zoper katoličane, židje in radikale (socialiste, komuniste itd.). V državi pa je na milijone katoličanov in na milijone židov. Župan mesta New Yorka je katoličan in governor države je katoličan; na stotine mestnih in državnih uradnikov je katoličanov in mnogo več stotin je židov. Omenjena postava proti kukuksom je delo katoličanov in židov.

DUHOVEN JAS. STERRETT BI JE SAM PRETRGAL NIT ŽIVLJENJA.

Washington, D. C. — Nasprotno znani episkopalni duhoven dr. James McBride Sterrett se je ustrešil v tem mestu v četrtek do smrti. Dr. Sterrett je bil star 76 let. Služboval je po raznih cerkvah. Kaj je duhovna pognalo v smrt, še ni dognano.

BELLANCA NAPOVEDUJE SKORAJŠEN KONEC MUSSOLINIJEVE SLAVE.

Poglavar laških črnosrajčnikov je ravno zadosti domiljav, da prepodi kraljevo rodbino ter okliče samega sebe za rimskega Cezarja.

NAPOLITANSKA REVOLTA POTEGNILA NESRAMNI DIKTATURI MASKO Z OBRAZA.

New York, N. Y. (Fed. Press.) — Odpad napolitanskih fašistov pod vodstvom kapitana Padovanija je v resnici prava vstaja, otvoritev civilne vojne in začetek konca črnosrajčniške strahovlade v Italiji, meni Avgust Bellanca, ki je član glavnega izvrševalnega odbora združenih krojaških delavcev v Ameriki in ki se je pred kratkim vrnil iz Italije, kjer je preiskoval in preučeval gospodarske in industrijske razmere.

"Narod je bil nasprotno nezadovoljen z Mussolinijevo diktaturo še od njenega početka sem," je dejal Bellanca. "Opozicija je dajala duška svoji nevolji z demonstracijami, ki jih je Mussolinijeva strahovlada zadušila s krvoprelitji. Kakor je pričakovati bodo poslali vladne čete v Napel, da užežajo 40,000 oboroženih fašistov, ki so se spuntali v svaji z Mussolinijem.

"Revolta napolitanskih fašistov je strgala nesramni diktaturi masko z obraza. Razdor je med vrstami črnosrajčnikov in med fašisti po konservativnimi strankami. Padovani je bil v resnici governor tistega okrožja.

"Jaz pričakujem, da se bo vlada poslužila strohlih odredb proti vstašem. Najbrž bodo poslani čete proti njim, kakor so bile poslani proti 1,000 fašistom, ki so se polastili jeklarne blizu Ženove maloprej, ko sem jaz odšel od tamka. Vlada je odlašala in odlašala založiti tovarno z denarjem. Zato so se delavci polastili posestva. Mussolini je dal postavljati člane svoje lastne organizacije, niti ne od strani drugih političnih strank v Italiji. Kralj ne zaupa fašistovskemu diktatorju, ker ga sumi, da misli sam na kraljevo krono.

"Poglavar laških črnosrajčnikov je ravno zadosti muhast, da je v stanu izpodrinuti kraljevo rodbino in sam sebe oklicati za rimskega Cezarja. Celo velekaptalisti, ki so podpirali doselej Mussolinija, so sedaj v skrbeh za svoje bodočnost pod njegovo diktaturo."

SLUŽBENO NAENANILO O URADU IZSELJENIŠKEGA POSLANCA.

Washington, D. C. — Odkar je priseljevanje v Združene države omejeno s takozvano kvoto, ki določa za jugoslovansko deželo 6,423 priseljencev na leto, se oglašajo v raznih krajih agentje, ki obetajo tukajšnjim priseljencem, da jim bodo — seveda za posebno nagrado — storili "posebne usluge" ter pospekili prihod njih sorodnikov iz domovine. Na žalost verjame mnogo naših izseljencev takim obljubam, ki so dokraja neizpolnjive.

V stari domovini je zakon o izseljevanju. V Združenih državah je postava o priseljevanju. Oba zakona sta izpremenljiva. Ali dokler sta v veljavi, ne more nihče nikomur storiti "uslug", ki nasprotujejo temu zakonomu.

Urad izseljeniškega poslanca, ki je nastanjen v prostorih generalnega konzulata v New Yorku (Consulate General of Kingdom of the Serbs, Croats and Slovones, 443 West 22nd Street, New York City) bo drage volje dajal našim ljudem potrebne informacije o izseljeniških predpisih, ljudstvo bo pa ravnalo v svojem interesu, če ne bo verjelo neutemeljenim in neizpolnjivim obljubam.

SLEPARŠKE KOOPERATIVE.

Cleveland, O.—(Fed. Press.) — Delavci so pogosto žrtve sleparških kooperativ. V zadnjih štirih letih so dali sleparjem 18 milijonov dolarjev. Ni ga tedna — poroča Vseameriška kooperativna komisija — da ne bi prišla vest o kaki slepariji. V svrhu, da se zavaruje delavci in farmerji pred sleparji te vrste, je Vseameriška kooperativna komisija izdala brošuro, ki pojasnjuje, kako je spoznati sleparske konzumne zadruge. Brošura se dobi zastoj. Naslov: All-American Cooperative Commission, 808 Engineer's Bldg., Cleveland, Ohio.

NEMŠKA VLADA KUPI LA MIR V PORUHRJU.

Vzroki revolte so pa ostali. — Cene rastejo skokoma kakor pada vrednost marke.

Berlin, 1. jun. — Stavka rudarjev in kovinarjev v Poruhrju je končana, toda za visoko ceno, katero je plačala nemška vlada. Delavci so dobili, kar so zahtevali; povišanje mezde za 50 odstotkov. Istočasno pa so takoj postoklele cene življenjskim potrebščinam za več kot znaša povisek mezde. Premog se je danes podražil za 53 odstotkov. Vrednost marke neprestano pada.

Duesseldorf, okupirana Nemčija, 1. jun. — S povišanjem mezde rudarjem in jeklarskim delavcem je prenehalo stavkovno gibanje v Poruhrju, toda vzroki nezadovoljnosti niso odstranjeni. Dragotina, ki tišči delavce k tlom kakor mora, je ostala; čim so delavci dobili večje mezde, toliko bolj podražile vse stvari, tako da niso delavci nič na boljem.

Včeraj je bilo aretiranih več komunistov v Bochumu, ki so imeli večjo zalogo orožja v posesti. V Gelsenkirchenu in bližnjih mestih je rdeča policija še vedno na krmilu.

Francosi so pričeli nalagati denarne kazni v ameriških dolarjih, ne več v papirnatih markah. Mesto Oesterfeld je bilo včeraj kaznovano s tisoč dolarji globe radi razdejavanja nekega mosta.

Pregled dnevnih dogodkov.

Amerika.

Gompers je odgovoril jeklarskemu magnatu Garyju glede 12-urnega delavnika.

Illinoiski senat je sprejel predlogo, ki določa, da se Chicago vrne k stalnemu dnevnomu času.

Silna borba med "mokrimi" in "suhimi" v New Yorku.

Inosemstvo.

Belgija je na robu revolucije. Vroki nemirov v Poruhrju še niso odpravljani.

Slava italijanskega fašizma je prišla bledeti.

Rusija in Jugoslavija se menda zblizujeta.

Veraki izgredi v Mehiki; 10 ubitih.

Anglija in Rusija se še nista zedinili.

BANKIR, KI SOVRAZI PATRIOTIZEM.

Washington, D. C. — (Feder. Press.) — Frank A. Vanderlip, znani finančnik, je dejal zadnje dni na letni seji Narodnega ameriškega sveta, ki se poča z amerikaniziranjem inozemcev, da sovražni besede "patriotizem". Geslo ameriških patrijotov: "Amerika je prva" mu je sebično. Dalje je rekel, da on se prav nič ne plaši rdečkarjev, kukukskianovcev in raznih političnih blokov

VREME.

Chicago in okolica: V nedeljo nestalo. Južni in južnovzhodni vetrovi. Temperatura v zadnjih 24 urah: najvišja 85, najnižja 69. Sonce izide ob 5:15, zaide ob 8:21.

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
 LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
 Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vrnejo.
 Narodina: Zedinjene države (Ivan Chicago) \$8.00 na leto, \$8.50 na pol leta in \$1.25 na tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 na pol leta, \$1.65 na tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.
 Naslov na vso, kar ima stik s Noto:
"PROSVETA"
 2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.
"THE ENLIGHTENMENT"
 Organ of the Slovene National Benefit Society.
 Owned by the Slovene National Benefit Society.
 Advertising rates on application.
 Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$8 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.
 "MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

Datum v oglepaju n. pr. (Maja 31-23) poleg vašega imena na naslovu pomeni da vam je s tem dnem poteklo naročnina. Poslovite se pravilno, da se vam ne ustavi list.

NALOGA DELAVSKEGA ČASOPISJA IN DELAVSKE ORGANIZACIJE.

Naloga delavskega časopisja in delavske organizacije so bile raztolmačene že najmanj stokrat, ako ne tisočkrat. In med glavne naloge delavskega časopisja in delavske organizacije spada gotovo izobrazba delavskega razreda.

Vprašanje pa nastane, kakšna naj bo ta izobrazba. Ali naj se delavstvo uči zgodovine, prirodoznanstva, matematike, geometrije, astronomije itd.? Da, dobro je, da se delavstvo seznanja tudi z elementarnimi nauki o teh predmetih. Dobro je, da se taki delavci uče teh predmetov, ki niso imeli prilike, da se jih nauče v šoli, ko so bili še majhni dečki.

Glavni cilj izobrazbe delavstva pa ni v raznih znanstvenih predmetih, ampak je v poduku o logičnem mišljenju. Delavsko časopisje in delavske organizacije morajo učiti delavstvo misliti. Kdor zna misliti in na podlagi svojih misli pravilno zaključevati, se je naučil več v svojem življenju, kot oni, ki zna vse lepo ponoviti kar so drugi napisali v znanstvenih knjigah.

Na pr. kamen je padel v vodo in napravil kolobarje v vodi, ko se je dotaknil vodne površine. Vprašati se moram, kaj je povzročilo, da je kamen padel v vodo in zakaj so se delali kolobarji, ko je padel v vodo. Ako bom iskral na svoja vprašanja odgovora na podlagi svojih opazovanj, se bom lahko prepričal, da je kamen nekdo zatrikljal po bregu nizdol, ali da ga je nekdo vrgel, ali da ga je sprožila žival, ki je stopila nanj, itd. Ako zajamem vodo, se prepričam, da je mehko telo, ki se razširi na vse strani. Prepričam se lahko, ako v to telo dam drugo telo, ki je trdo, tedaj bom opazil, da se je voda razširila za toliko, kolikor je v nji vzelo trdo telo prostora. Na podlagi takega mišljenja dobim odgovor, zakaj so se na vodi napravili kolobarji, ko je vanjo padel kamen.

Opazovanja v človeški družbi so seveda težja. Ako na pr. nastane gospodarska kriza, ki vrže na tisoče in tisoče delavcev na cesto, bo seveda malo težje najti prave vzroke zanjo, ako človek ni študiral gospodarskih vprašanj. Kljub temu bo pa našel pravilen odgovor, ako si bo zastavil toliko časa vprašanja, kaj je povzročilo gospodarsko krizo, dokler na svoja vprašanja ne dobi edino pravilnega odgovora. Slišal bo mogoče v začetku, ko si zastavi vprašanja, razne napačne odgovore od svojih tovarišev. Nekateri tovariši bodo rekli, da je nastala gospodarska kriza, ker so delavci postali nepokorni in so gospodje zaradi delavske nepokornosti zaprli svoje tovarne. Tak odgovor je seveda nepravilen. Drugi bodo dejali, da hočejo gospodje izstradati delavce, ker niso tako volilni, kot so gospodje želeli. Tudi tak odgovor je napačen. Tretji bodo rekli, da imamo gospodarsko krizo, ker smo preveč izdelali vsega, pa so štacune in skladišča polna. Ti so se že približali resnici, toda vse resnice še niso razkrili, ker niso povedali, zakaj smo vsega preveč producirali. Tako se misli in tako se odgovarja na vprašanja.

Da se pravilno razume zgodovina, se je treba ravno tako vpraševati. Na pr. nekdo trdi, da so se križarske vojne vršile za povzdigo krščanstva? Kdor sebe vpraša, kaj uči krščanstvo in v kakšnem velikem nasprotju je vojna s krščanskimi nauki, bo takoj zaključil, da vojna ne more povzdigovati krščanstva, ker ga ponižuje in za to morajo biti za križarske vojne popolnoma drugi vzroki in ne povzdiga krščanstva, še manj pa pojačanje krščanstva. Krščanski nauki uče, da ljubiš svojega bližnjega kot samega sebe, da ne smeš ubijati, ropati, krasti, požigati itd. V vojni se pa požiga, ubija, krade roba in širi sovraštvo. In če kdo trdi, da so se križarske vojne vršile za povzdigo krščanstva, je navaden zlobnež, potvarjalec resnice ali pa velik nevednež, ki ne ve, kaj je vojna in kaj uči krščanstvo.

Kdor hoče priti do dna resnice, se mora vprašati, komu bi koristile križarske vojne, ako bi končale slavno in s zmagami za tiste, ki so jih povzročili? In če se človek tako vpraša, dobi tudi pravilen odgovor. Končni odgovor na vsa vprašanja, da so se križarske vojne vodile, da se utrdi moč rimskega papeštva, ali bolje povedano — gospodarska in politična moč rimskega papeštva.

Delavsko časopisje in delavske organizacije, ki tako uče misliti delavstvo, vrše svojo nalogo. Za to vsi delavski sovražniki napadajo in zasramujejo delavsko časopisje in delavske organizacije, ki uče delavstvo misliti pra-

vilno. Delavski sovražniki se ne boje nobene stvari tako na svetu kot delavstva, ki zna pravilno misliti in na podlagi tega pravilnega mišljenja delati svoje zaključke. Kajti človek, ki misli in išče resnico, ne mara biti suženj od nikogar.

SLIKE IZ NASELBIN.

S poto. — Kar sem zadnjiš poročal, je bilo nekako konec opisanja iz Kalifornije. Vozel se proti Wyomingu sem imel za družbo starega Indianca, Jean Hamina in njegovega soproga. Mnogo sta mi dopovedovala o njih kmetiji ob meji Washingtona v državi Utah: koliko imata živine, ovac, kako hišo imata in drugo. Ko smo se vozili preko širnih planjav, gosto poraščenih s divjim pelinom, sem svedel marsikaj od njiju. Divji pelin je znamenje rodovitne zemlje, le da je videti veliko razliko pri taki na novo obdelani zemlji, če je namakana ali ne. Kjer je zemlja namakana, rastejo vsakovrstni sadeži in rastlinstvo sploh dobro uspeva, kjer pa ni vode za namakanje, se zdi potniku, kot bi bila taka zemlja pustinja, tako suha, da bi vrgl dolar po tleh, da bi se vžgal. Pusto je tam, kjer ni vode.

Prijazna Indianca sta mi obljubila poslati kaj za spomin, kar sem tudi dobil — kos kamenitega indijanskega streliva s opisom starosti in drugo. Omeniti moram, da je težko dobiti kaj takega pri starih Indiancih. Človek mora znati jim govoriti in jim objubiti povračilo, predno kaj od njih dobi. Tako sem imel smolo pred leti v Minnesoti med Indianci Cipova, ko sem šel med nje. Kar vrata so zapirali pred menoj. Drugi dan sem si najel tolmača ter jim polagoma dopovedal, da imam rad njihovo stare reči. Ko so seznali, da ne maram nič drugega kot prijaznost ter če mi kaj dajo v povračilo, sem dobil tam marsikaj: kamenite pipe, neko prav umetno izdelano blazinico, nad šestdeset let stare neke za čiščenje riša in pri stari Indianci, ki mi je dan pred tem zaprla vrata pred nosom, sem dobil še največ lepih reči.

Ko omenjam neke, pripravo za čiščenje indijanskega riša, omenim še, da raste v Minnesoti v divjih jesarih ali ob njih bregovih divji jezeri, podoben bičku. Jeseni Indianci, vozeč se v svojih čolnih, nabirajo ta riš in drse po polju divjega riša. Med tem rastlinstvom se pasejo trope divjih rac, ki odletajo preplašene, ko v jeseni Indianci amukajo v rokavi bogato riševu, ovsu podobno zrno. Tega potem pri ognju suše, ga luščijo in čistijo. To potem kuhajo, kar je vsaj za moj okus mnogo slastnejše od riša, ki ga dobimo po prodajalnicah.

Omeniti moram še, da rod Cipova je imel jako v diših pse in še danes je starejšim Indiancem pasje meso nekaka slaščica. Indianci posebno ljubijo čebulo, zelje in buče. Bil sem med njimi meseca novembra, ko so kupovali buče in napravljali zase okusno jed z zajčjim mesom. Prodajalka buč mi je rekla, da jedo buče, nočejo pa obdelovati zemlje, da bi jih pridelali. In dokler imajo denar, kupijo, potem pa žive, kakor morejo. Njih stara vera je, da jim je ljubi stvarnik dal vsega in da je delati greh, odkar se ni bilo tu belih priseljencev. Res jim ni mnogo primanjlovalo, ako pomislimo, da je bilo v pragozdih jate zverine in so ubili kolikor so rabili. Danes ni gozdov ne zverine. Dobra pol stoletja nazaj je bilo po Wyomingu, Utahu in Coloradoju še cele črede bivolov, danes pa jih dobimo samo še po parkih. Indianci so pobijali zverine le kolikor so jo rabili za vaokdanjo hrano.

Tako je bil pred nedavnim v Minnesoti zbor starih Indiancev, kjer je indijanski govornik vzkliknil: "Dobri čas so minuli. Gosdove so nam posekali, zverine so pobili in zemljo nam vzeli. Dobri čas so minuli!"

Proti Wyomingu sem torej imel za družbo stara Indianca, ki sta me pa ob meji zapustila ter odpeljal sem se v Kemmerer, Wyo. Obiskal sem okoli K. N. Cumberland, Glencoe, Diamondville, Sublet in druge naselbine. V preteklo kopih delajo kot povsod drugod bolj pomalem — od dva do tri dni v tednu, izvzemši v Subletu, Wyo., kjer so delali skoraj vsaki dan med časom, ko sem bil tam. V bližini Kemmererja, Wyo., je znamenit kamnolom, kjer izkopavajo razne okamenice. Dobe se med okamenili plastmi palmove veje, vežeje in male plavajoče ribe ter ostanki drugih živali, kar vse je okamenelo v skalnatih

plasteh. Izkopine pošiljajo v razne kraje za muzeje.

Iz Kemmererja sem se podal v Rock Springs, drugo največje mesto v Wyomingu. To mesto napreduje. Salmu v letu 1922 so zgradili do 100,000. Ko sem bil tam, so kopali podlago novemu bančnemu posloju "North Side Bank", ki bo stalo \$50,000. Omeniti moram, da pri tej banki je do polovice slovenskih delničarjev. Slovenci imajo v Rock Springsu poleg raznih društev tudi občirne rastlinske trgovine. Ne bom opisoval podrobnosti, omenim samo nesrečni družini Ferlie in Košir. Prvi so roparji ubili gospodarja, drugi družini pa je umrla gospodinja po ponorečeni operaciji. Te dve družini sta neutolažljivi.

V Rock Springsu sem torej srečal žalost in veselje. To mesto zelo napreduje, kar zaznamujem od 20 let, odkar prihajam tja. Velika razlika je od tedaj in če bo šel Rock Springs tako naprej, bo kmalu pokosil vsa druga mesta v Wyomingu.

Po kratkem obisku sem se podal v Utah, odkoder poročam kasneje. — Matija Pogorelec.

Naše družinske razmere.

Iz Wisconsin. — Dopisovalka iz Breezy Hills, Kans., je še a svojim prvim dopisom "a hriba" izzvala dokaj nepotrebna pisava, ker kritizirala je zoper žene, ki se jih je najmanj za kritika tika. Če se žene niso pustile sanjševati od kakoga nezavednega in so napisale nekaj vzrokov, zakaj so se lošile, kaj se je potem treba pri tem nekomu vtikati vmes, če mu ne gre nič mar in ga nihče po čem ne vpraša.

Dopisovalka kritizira še rojaka Zidaneka, ki ni drugega kot povedal nekaj resnice. Rojakinja bi bila na dopise kot je bil v številki 122 odgovorila še prej, pa nimam časa za prekanjanje s ljudmi, ki jih ne posnam, zato ho to moj prvi in zadnji odgovor na njene dopise.

V prejšnjem svojem dopisu nam je svetovala, naj si ustanovimo svoj list, katerega naj urejuje pater Kazimir. Dopise kot je njen, pa bi jaz svetovala, da bi poslali Petru Zgagi in čitajo naj jih tisti, ki radi vidijo, da jih bere zgaga. Nesrečne in izkušene žene si znajo same pomagati, ni jim treba učitelja slasti takega ne, ki nima trpkih življenjskih izkušenj. Ne potrebujejo nikakih pridrig "a hriba", pa naj bodo odkogar hočejo.

Rojakinja piše, da "nobena ne gre praznih rok, kot je prišla." Kaj a tem misli iz stare domovine prišedko žensko, ki ji je mož plačal za potovanje? O, ne, draga, malo je takih, ki bi se lahko ponasale s tako častjo, če je to sploh kaka čast. Več jih je, ki so s svojimi pridnimi rokami odslužile, če so se zadolžile s prihodom v Ameriko. Potem so bile svobodne in so se svobodno poročile, kakor so hotele. Pa tudi takih je dovolj, ki so še svoje prilhanke dale svojim možem. Čemu torej tako namigavanje, ki ne povzroča drugega kot prepir in zgaž.

Vse drugo njeno pisanje je izvažno. Pravi, da je malo Slovonk, ki imajo volilno pravico. Če je zavedna žena, si je državljanstvo lahko preskrbela, saj tu je že dvajset let; jaz sem tu 17 let in sem državljanica že deset let; mati sem osmih otrok.

Na taka pisanja in natočevanja se čitatelji lista kakor tudi žani ne bodo vznemirjali in "Prosveta" bo tudi šla dalje svojo pot — pot enakopravnosti. — **Naročnica.**

PISEMA NA POŠTI

V Chicago imajo sledeči rojaki: T. Jurman, št. 4168, Matt Abieh, št. 901, Jožef Gora, št. 932, Ignac Oblas, št. 970 in Raveev V., št. 983. Pisma dobite na glavni pošti s Adams ceste v veči. Poleg tekoče številke porajete tudi kraj, odkod pismo prihajujete.

Ali šelisi smati pravilno pisati in čitati angleško? Narodni slovensko-angleško slovarček, katere je izdelal in ima na prodaj Kajžična matiča S. H. P. J.

Plesna manija v protokih časih.

(Konec.)

Dolgotrajni ples, ki ga pozna zgodovina, je meril na dosogo duševnih rezultatov. Ti pa so najprej negativni in šele potem so pozitivni. Z negativne strani so se hoteli ljudje s dolgim plesanjem iznebiti pritiska v prenapetih možganih. Ženaka, ki ji je delala skrb veliko preglavice, je pričela na samem plesati, da tako prežene pritisk iz možganov v liše in živce svojega telesa. Najvažnejša reč je v takem slučaju ritem ali takt. Ples prinese tako telesen red iz umake zmednje. V takem duhu je najbrž moral plesati David pred skrinjo zavese, če je sploh verjeti tisti svetopisemski bajki.

Positivna stran dolgotrajnega plesa je to, da si izkušajo plesalci napolniti izpraznjene možgane s umstvenim delovanjem, ki bi ga drugače ne mogli vzpostaviti s miselnim procesom. Možgani vodijo telesno gibanje s ciljem, da si ustvari človek izredno umsko stanje.

Srednji vek morda ni vžival maratonskega plesa, ali njegovi plesalci so bili tako naporni in dolgotrajni, tako duševni in verski, da so bili nekakšna vrsta tistega plesa, ki ga je plesala rimska plesalka v starem veku pred napoli pijano družbo plemenitakih ponedeljakov. Bili so stalna oblika ritmične manije. Srednjeveško plesno blaznost je podlignala šeljs, pretrgati svazo s svetom in priti v resničen odnosaj z nadnaravnimi silami. Narodni ples je malo raskaveje in sirovaje izražal isto manijo. Tisto, kar ga je delalo blaznega, je bilo notranje čustvo strahu.

Verski ples v srednjem veku so bili več kakor redni strah. Tisti gromki strah, ki so ga ljudje izražali v plesu, je bil strah pred kugami, ki so šle preko Azije, Egipta in severne Afrike v Italijo, Španijo in druge dežele po Evropi. Ker niso ljudje imeli nobenega telesa, so iskali odpomohi in utahu v naporih in dolgotrajnih plesih. Ker so menili, da je kuga šiba božja za ljudsko pregrešnost, so verski blazni videli v telesni upehu in isranosti obliko nekakšne pokore za svoje grehe. Ničveč ni bil ples izraz za veselje in telesno moč. Postal je simbol za strah in greh. Namesto plesali, ki se je z njo spremljala rimska plesalka na svojem plesu, ali namesto suliče vojnega plesalca je jel rabiti bogomoleč bič. Postal je flagelant ali fanatik, ki bilja sam svoje telo.

Flagelantki plesalci so bili zares smrtni plesalci, ali slavna silka, ki jo je naučial Albreht Durer, predstavlja smrt kot dejansko plesalko, ki gre v norem plesu preko dedel objemaje svojo krtev. Spomin na tiste strašne čase je ohranjen še v drugi obliki, in sicer v "Mrtvaški ulici" v Bazlu. Posebni ples pred podobo sv. Vida, o katerem so si ljudje domnevali, da ima moč zdraviti telesne bolezni, se sedaj v zvezi s posebno mladitjo, ki ji pravimo sv. Vida ples ali chorea.

Analogije današnjega maratonskega plesa a staroveškimi in srednjeveškimi verskimi oblikami Dijonizove manije ni lahko ugotoviti. Ali a fizičnega stališča pa da vendarli najti par gotovih vzporednosti in podobnosti. Naš sedanji ples je vzpostavil v enem osiru ples naših primitivnih pradedov. Med skoro divjimi in nerednimi kretajami našega plesa in godbo pa stopinjami primitivnih plemen je precej podobnosti in sorodnosti. Nadalje je naš ples nereden in simboličen, namesto da bi bil formalen in francoski. Ples, ki jih ljudje plešejo tu v Združenih državah in področju, predstavlja nekakšno pijanost, ommamljivost in ljubimkovanje, ki je bilo v navadi pri starih poganih.

S psihološkega stališča ni teh podobnosti in vzporednosti, ker pač nimajo istega nagiba za vojni ples divjakega bojavnika, niti ne za verski ples srednjeveškega človeka. Ali vseeno pa se nam ni posrečilo, da bi se mogli izogniti Dijonizu ali sv. Vidu. Psihološko počelo našega plesa mora biti kod drugod. Mi živimo v dobi hude nervoznosti. Preboleli smo veliko svetovno vojno. Celu naši avtomobili so nekakšen izraz sedanje vrtoglavosti. Mi ne hodimo več tako počasi, kakor so korakali leno naši predniki. Pri nas se vrši vse z velikansko naglico in nervoznostjo. Ples več ne raca počasi in premišljeno, nego pleše, kolikor mu le dopuščajo živci in

mišice. On ne hodi več po petah, nego po prstih.
 "Tango" je bil predhodnik maratona. Spočela ga je nepokojnost naše dobe. Veliki socijalni, politični in vojaški preobrati so se z vse nervoznostjo in mrlično naglostjo vršili drug za drugim. Odigrala se je pred nami in z nami silna in strahna vojna drama na krvavih bojnih poljanah evropskih, naša dežela je postala suha in sopot mokra. Ženaka se je osamosvojila v govoru, obleki in obnašanju. To se nam očituje na razne načine, ali najbolj nam to kaže ples. Na Nemškem se je konec silne vojne s svojim porazom izrazil v plesni maniji ali blaznosti, ki se je s strašno naglico širila od mesta do mesta, od trga do trga, od vasi do vasi.

Vrtanje v zemljo.

Po Garrettu P. Servissu.

Če bi začeli kopati v navpični smeri v tla do nedoločne globine, kako daleč bi lahko privrtali, da bi ne mogli dalje valed presilne vročine, ki bi prihajala iz središča zemlje?

Ako mislimo globočino, kako daleč bi lahko privrtali s orodjem, da bi se orodje valed presilne vročine ne omešilo in odpovedalo, bi gotovo prišli doli kakih petnajst do dvajset ali celo več milj, če se ne oziramo na druge zapreke. Toda če bi vrtali v tla ljudje, bi radi prehude toplote še ne mogli več vztrajati, ko bi prišli dve milj globoko. Dvomljivo je, da bi sploh mogli priklopiti dve milj navpično v tla.

Par rudnikov je, katerih globočina je ponekod celo nižja kot 5,000 čevljev in v Michiganu, mialim, da je eden rov globok ravno eno miljo (5280 čevljev). V toliki globočini je še knda vročina, a še vseeno je mogoče polagoma delati. Pravijo, da so nekateri možje v teh rudnikih delali v taki vročini, da je toplota skale, kjer so delali, kazala 150 stopinj Fahrenheitta, zrak pa je bil a pomočjo ventilacije hladnejši za petnajet stopinj. V rovu Comstock Lode je srčna temperatura 120 stopinj.

Mnogo je odviano od kraja, ka ko visoka temperatura je pod zemljo. Povprečno narašča temperatura, čimbolj gremo v globlino na vsakih 53 čevljev eno stopinjo. To bi bilo toliko kot za sto stopinj toplejše, če smo za eno miljo globlje v tleh. Toda zelo različno narašča temperatura v različnih zemeljskih delih. Včasih je treba iti po 75 čevljev globoko, pa je toplota samo za eno stopinjo višja, včasih celo po sto čevljev in v michiganskih bakrenih in afriških slatih rudnikih v Randu so kopali 200 čevljev globoko, pa se je toplota zvišala samo za eno stopinjo. V nekem rudniku v Randu so kopali 254 čevljev globoko, a temperatura je poskočila le za eno stopinjo. Tam bi torej toplomer poskočil za sto stopinj, če bi priklopali za kratkih pet milj navpično v globino.

Zelo mnogo zavisi od zraka, kolika je toplota v jami, pri čemur čistoča zraka mnogo šteje. V velikih predorih, ki so jih vrtali v Alpah, je v nekaterih slučajih še 90 stopinj visoka temperatura onemogočila ljudem delo, ker zrak ni bil čist.

Kako se spreminja toplota v notranjščini zemlje, je vsekakor težaven problem. Najbrž postaja temperatura globlje od dveh milj pod površino zemlje, povsod enakomerno vedno toplejša, čim bližji je prostor od središča zemlje. Mislimo pa si tudi lahko, da so nižje doli zemeljske plasti s enakomerno toploto, pod katerimi temperatura mogoče zopet pada ali narašča.

Tako prenehanje lahko sklepamo iz tega, ker je tudi pri površini zemlje nekaj slinčnega. Izražano je, da po povprečni meri, kakor je zemlja vedno gorkejša proti notranjščini, je pri oddaljenosti 40 milj od površja v globlino temperatura pri 2,000 stopinj Fahrenheitta. V notranjščini je toplota zemlje vedno normalna, lahko je ponekod tudi višja kot 2,000 stopinj. Pri tej toploti se že topita zlato in baker, toda lito železo le ne.

Iz tega je razvidno, da valed tolike vročine v notranjščini zemlje prihajajo ponekod na dan studenci a toplo in zelo vroče vodo in da ognjeniki bljujejo včasih razbeljeno, včasih še stopljeno snov. Toplička voda izvira globoko pod zemljo, v bližini razbeljenih zemeljskih plasti, zato prihaja ponekod na dan silno segreta in vrta.

delavskega sveta.

(Federated Press.)
Tekstilci zborujejo. Organizacija tekstilnih delavcev Amalgamated Textile Workers of America v New Yorku svojo peto letno konvencijo. Glavna točka dnevnega reda je kampanja za nadaljevanje borbe za nadležno porazloženje mezd in skrajšanje delavnika na 48 in 44 ur v tednu. Russel Palmer je poročal o velikih uspehih in naraščajoči organizaciji v Rhode Islandu, kjer se je lani vrnila stavka proti znižanju mezd. Stavka ni bila popolnoma uspešna, imela pa je to posledico, da je na tisoče nezaposlenih tekstilnih delavcev poslanih v unijo. Organizacija ima svoje krajevne unije v vseh delih tekstilne industrije, kjer predvsem in tkalnice svile, volne, to je v državah New York, New Jersey, Pennsylvania, Connecticut, Rhode Island in Massachusetts.
Unije v stavbinski stroki v Louisiana so pridobile \$1.50 mezd na uro v zadnjih treh mesecih. Unije pleskarjev, polagalec in zidarjev z opeko in zidarjev s kamnom.

Razne vesti.

NEPOTOST MED PREDSEDNIKOM HARDINGOM IN STRANIM NAČELNIKOM OZDA-LJE VEČJA.

Washington, D. C. — Spor med administracijo in voditelji republikanske organizacije radi vnanje politike se je bolj poostri, kakor pa omilili in ublažili valedelave, ki jo je podal načelnik narodnega odseka, kakor menijo tujniji politični opazovalci.
Načelnik Adams je podal izjavo, da pojasni z njo zadnji sluha, v katerem je republikanski narodni odsek na željo državnega tajnika Hughesa umaknil iz javnosti neko poročilo, ki se je zdelo administraciji neprimerno in nevarno za mednarodne odnose. V nekaterih krogih se je zdelo zadnja Adamsova izjava poprej obsevnost kakor pa pojasnitev. Zato menijo tisti krogi, da je na pobudo med administracijo in odsekom čezdalje večja.
Načelnik demokratskega narodnega odseka je izrazil to priložnost prillil še več olja v ta ogenj. Izjavo je izjavil, v kateri pravi, da načelnik Adams kljuboval predsedniku Hardingu in tajniku Hughesu v zadevi vnanje politike.

500,000,000 KMETIJ SE PEČA S TOBAKOM.

Washington, D. C. — Polje delski department je pravkar izdal svojo poročilo za leto 1922. V njem podatkih je vidno, da je v Ameriki dva milijona akrov zemlje posejane s tobakom.
Dasi je za tobak za sedaj le pol odstotka vse obdelane zemlje v tej državi, se vendar mora reči, da je treba za tobak mnogo delavskih moči na polju in v tovarni. Večina tobaka je pridelana v par državah, med katerimi so Kentucky, Sev. Carolina in Virginia vodilne. Ali po nekaj tobaka pa pridelamo v dvainštridesetih državah. Imenovane tri pridelajo skoro dve tretjini vsega ameriškega tobaka, dočim ga pridelajo Kentučanje sami eno tretjino.
L. 1919. se je pečalo približno 450,000 kmetij s tobakom. Po delu je 10,291 tobaknih izdelovalcev. Te vstopujejo 183,000 oseb. Dodela je dobila v tistem letu približno \$300,000,000 davka.

D'Annunzio se ženil.

Pariz, 1. jun. — Gabriele d'Annunzio, znani italijanski pesnik in "rdeči heroj", ne pojde v kloster. Prišel je na letalo v Pariz v svrhu, da se poroči s plesalko Ido Rubenstein, svojo bivšo ljubico, katero je pustil na cedilu pred devetimi leti. Francozi so sprejeli videnega poeta s 24 vojaškimi erojani, ki so mu šli naproti in njemu v čast so snoči priredili eno njegovih iger v Troaderu.

Velika nesreča v Petrogradu.

Helsingfors, Finska, 1. jun. — V Petrogradu je prišla vest, da je dne 30. maja zgorelo ondoto sporno gledališče in mnogo oseb je padlo smrti v paniki, ki je sledila požaru. Obledela nekoga igralca se je vrnila in v hipu je bila v sečnjavi v plazenu. Podrobnosti še niso znane.

HARDINGOV TAJNI MOŠ IZVERŠIL SAMOMOR.

Washington, D. C. — Osební prijatelj predsednika Hardinga in intimen tovariš zveznega pravdnika Daughertyja Jesse W. Smith si je pogljal kroglo v glavo ter tako napravil konec svojemu življenju.
Njegovo truplo je bilo najdeno v stanovanju, ki sta ga imela z zveznim pravdnikom skupaj v modernem hotelu. Kaj ga je napotilo k samomoru, ni doslej še dognano.
Zvezni pravdnik Daugherty je zajtrkoval v beli hiši, ko je izvedel o tragediji.
Samomorilec ni imel nobenega javno priznanega mesta v vladi, ali znano pa je, da je zavzemal dokaj važno mesto v notranjem krogu naše administracije.
Bil je morda najožji prijatelj in tovariš zveznega pravdnika Daughertyja.
Svoj glavni stan je imel v pravosodnem departmentu. Poverje ne so mu bile zaupne reči v službenih in zasebnih zadevah generalnega zveznega pravdnika Daughertyja.
Samomor je ustvaril precej veliko senzacijo, to pa še posebno zato, ker ni skoro nikomur znano, kaj je pravzaprav bil Smith v vladnih zadevah. Bil je eden tujnih mož, ki jih je precej okoli našega predsednika.
Novice o tragediji so namanili predsedniku Hardingu kmalu potem, ko je bilo truplo najdeno. Predsednika je ta novica zelo hudo prizadela in ganila.
Pravijo, da je bil Smith predsednik Hardingu to, kar je bil polkovnik House predsedniku Wilsonu.

BAJKA O FARAONSKEM PROKLETSTVU ZAVRŠENA.

New York, N. Y. — Skrivnost, ki si jo duhovni izmislili ter dejali, da sega prokletstvo egiptiških kraljev v današnje čase, je rešena.
Zli duh, ki se je plazil na čelnem počivališčem egiptiškega kralja Tutankamena in ki je po mnenju praznovernih ljudi in po podžigljavih pretkanih duhovnov nekdo povzročil smrt lorda Carnarvona, ni nič drugega kakor moč strupenega arzenika.
To skrivnost je razodel polkovnik Amasa P. Peake iz Butte, Mont.
"Arzenik so uporabljali stari Egipčani pri maziljenju svojih mrtličev," je dejal polkovnik. "Dobivali so ga v to svrhu iz bakrenih rudnikov sinajskih. Ta zmes ne ohranja samo sloveških in živalskih trupel, nego tudi les in druge snovi."
"Arzenikova zmes je brezdomno tudi ohranila kralja Tuta. Ker je strupova moč popolnoma neuničljiva, je bil težki zrak v zapuščenih in zasidanih grobnicah nasitčen z njo, in ko so raziskovalci stopili v grobnico, jih je strup popolnoma prevzel, in posledica je vam znana."

IZ SEATTLEA V CHICAGO V 51 DNEH.

Chicago, Ill. — Ladja Baek Bay je prispela k mestnemu pomolu v Chicago iz Seattlea. Za svoj pot je potrebovala 51 dni. V Seattleu so jo naložili z lesom za New York. Odrinila je 22. marca ter pripeljala v newyorksko luko mesec dni pozneje. Tu so ji naložili tovar sladkorja za Chicago, kamor je odplula dne 12. maja. Na spominski dan je prispela v Chicago.
Voznja te ladje po reki St. Lawrence in jezerih vzbuja misel na to, da bo enkrat Chicago luka, iz katere bodo plule ladje na visoko morje.

Francoški fašisti.

Pariz, 1. jun. — Francoški fašisti so večer izvršili svoje prvo nasilje. Napadli so bivšega ministra Violetta in socialističnega poslance Mouteta in Sagniera; pri napadu so se poslužili palic, tekoče smole in kastorjevega olja. Napadenci niso v slabem položaju, toda incident je povzročil precej razburjenje, ker zaznamuje nove sitnosti za Francozje.

Ujetniki na Kitajskem bodo svobodni še ta teden.

Sangaj, 1. jun. — Pogajanja s kantonskimi banditi se povoljno nadaljuje in upanje prevladuje v vseh krogih, da bodo ostali inozemski ujetniki, katerih je še dvanajst, osvobodjeni še ta teden. Kitajska vlada je sprejela pogoje in vzame banditske čete v svojo armado.

SALVA NA GROBEH PESTR-GALA ELEKTRIČNI ŽIGOL.

Martinez, Cal. — Bil je konj ubit, uvela trava se je vnela, in bilo je več kakor 1,000 ljudi v nevarnosti, ko je vojaški oddelek oddal salvo strelav na grobeh mrtvih vojakov ob ceremoniji na "Spominski dan". Kroglo so pretrgale dve električni žigol, od katerih je vsaka imela tok 11,000 volt. Ena se je dotaknila konja ter ga ubila. Padla je potem na avtomobile, ki so stali zunaj pokopališča. Druga je zalagala uvelo travo. Valed tega je nastala velika panika med ljudmi, ki jih je bilo nad 1,000. Mnogi so bili telesno poškodovani.

PLESALOU, KI JE ZDRŽENKA PLESAL 195 UR, JE OTEMNEL UM.

Ranger, Tex. — W. E. McMillina iz Los Angelesa, ki je doplesal zdržiema še 195 ur, so morali odstraniti s plesališča. Kakor poročajo, je ta plesalec sedaj v jarku nevarnem zdravstvenem stanju. McMillin se grozno jezi nad tem, da so ga dali odstraniti s plesališča. Zato je hotel še parkrat uti skozi okno iz sobe. Njegov uti je otemnel, ko so ga ustavili v plesanju. Ta je dosegel višek v plesu brez prestanka na moški strani. Margaretta Collier je zdržiema odplesala 191 ur in 30 minut in tako prekosila vse plesalke v plesanju brez prestanka.

STRELA UBILA TRI OTROKE.

Colquitt, Ga. — Ko sta se zakonec Lewis iz bližnje vasi Jakin vrnila z nakupovanja v Donaldsonville na dom svojega soseda; kjer sta pustila svoje štiri otroke, sta našla tri mrtve, četrtega in sosedo mrs. John Widner pa v nezavesti. Znaki, ki jih je pustila strela za sabo, so povedali tragedijo.

Angleška kraljevska družina v karikaturah.

London, 1. jun. — Karikaturist Maks Beerbohm je presenetil London s karikaturami (smešnimi slikami), ki predstavljajo kralja Georgea, kraljico Mary, prestolonaslednika in druge člane angleške dinastije. Prestolonaslednika je naslikal kot sključenega starca s rivo brado v letu 1972, ki staneju v Leninovi ulici in se je zaročil s hčerjo svoje gospodinje. Pod sliko je pojasnilo, da to je "bivši angleški prestolonaslednik, ki je dolgo časa odlašal ženitev, končno se je pa le odločil, toda mati njegove neveste se protivi zaročilu, ker je vedno upala, da njena hči dobi boljega ženina". — Kralj George, kraljica, njun zet lord Lascelles in drugi princji so naslikani kot be-rači, ki si sami krpajo obleko in žive v najbolj zanemarjenem delu Londona v boljševiški Angliji.
Londonski buržoazni listi napadajo Beerbohma radi teh karikatur

Serrati oproščen.

London, 1. jun. — Iz Milana poročajo, da je ondoto sodišče oprostilo Serratijs in druge socialistične voditelje, ki so bili obtoženi zarote proti državi, ker so se minulo jesen udeležili kongresa tretje internacionale v Moskvi.

SKORO VSE BOGASTVO CELEGA SVETA JE V ROKAH PEŠČICE LJUDI.

(Nadaljevanje s prve strani.)
Rothschild \$250,000,000 do \$300,000,000; Guggenheim \$200,000,000; Vanderbilts \$75,000,000 do \$100,000,000; Meyerhauzerji nad \$100,000,000; Astorjeva rodbina \$100,000,000 do \$700,000,000; Mellonova rodbina \$75,000,000, dve tretjini tega bogastva pripisujejo sedanjemu finančnemu tajniku A. W. Mellonu.
Rodbinska skupina bi morala pravzaprav vključevati Rockefellerje, ali bogastvo te ali one družine je težje preценiti kakor pa premoženje posameznega človeka. Rothschildi so n. pr. rastreseni po celi Evropi. Samo v Angliji jih je pet. Rothschildi imajo cele rodovne ve za sabo. Nihče ne more reči, koliko premorejo, morda še sami ne.
Fordovo bogastvo je neposredno. S svojim sinom Edselom lastuje tvrdko Ford Motor Co., ki je imela dne 28. februarja, kakor se je glasilo tvrdkino lastno poročilo, premoženja za \$536,351,939 in pa \$159,805,667 v gotovini. Je pa še mnogo postranskih Fordovih tovarnih podjetij, ki niso včeteta in vključena v poročilo.
Sir Basil Zaharov je zagoneten evropski človek, ali podlaga njegovega denarja je dovolj solidna.

To je kanonska firma Vickers. Vojna ga je naredila, kakor je mnoge druge, dočim je na drugi strani pahnila na milijone in milijone drugih ljudi v revščino. In še iz tega ozira je vojna strašno krivična. Peščice ljudi si nagrmadi v vojni silno bogastva, dočim mora ogromna večina prizadetih pretrpeti strašno trpljenje in pomankanje v vseh ozirih. Zaharov ima polovico svetovne hazardne igralnice Monte Carlo. Nadalje je bankir in solastnik oljne skupine Shell.
Hugo Stinnes je drugi tip. Pravzaprav se radi nestalnih razmer v Evropi ne da preценiti njegovega premoženja, ali njegov vpliv v industriji kaže, da ga je pravično šteti med tisto dvanajstotico najbogatejših ljudi na svetu.
Japonec Mitsui in Iwaski lastujeta obširne finančne, kupčijske in plovnice interese. Gaekwar iz Barode je draguljar. J. B. Duke je tobaki kralj, ki je pričel s svojo družino gojiti tobak na kmetiji v Severni Carolini. On ima poleg tobaknih podjetij tudi celo vrsto bank. George F. Baker je bankir v New Yorku. Svoje finančne zveze pa ima tudi z različnimi železnicami, jekelnarji, zavarovalnicami in drugimi podjetji. T. B. Walker je mož iz Minnesopolisa in sodi med tiste, ki ne morejo natančno preценiti svojega lastnega bogastva.

NOVICE IZ JUGOSLAVIJE.

Orjunskim mladeničem so vzeli korajžo. Pokrajinska uprava je v Uradnem listu št. 44 prepovedala nošenje orožja osebam, ki še niso dovršile 30 let, ker se v zadnjem času ponavljajo spopadi med pripadniki raznih političnih organizacij, pri katerih se uporabljajo strelno orožje, in ker je zaradi tega pojavov osebna in lastniška varnost ogrožena. Prepoveduje se vsako zbiranje ljudi v grupah in korakanje in trnjenih vrstah ali grupah po ulicah, cestah in trgih z obitnim namenom, da se izvežejo nasprotno skupine ali posamezniki oziroma, da se ogrozi varnost osebe in tuja lastnina.
Žrtve kapitalističnega nasilja je postal pomožni delavec Ivan Belej iz Štor s svojim razumom. Pftfekti mesec je občina Teharje potom policijskih organov Kisingerja in Rebarškana pustila odvesti zblaznega Ivana Beleja v umobolnico. Imenovani je bil nekaj mesecev zaposlen pri tvrdki K. Pertinač, šamotna tovarna v Štorah. V delavskih krogih govore, da sta omenjenemu k umobolnosti mnogo pripomogli kapitalistični tvrdki A. Westen v Celju in inž. Hruška v Štorah, kjer so Ivana Beleja radi stavke preganjali. Neurečeno zapuščila ženo in tri nepreskrbljene otroke brez vsakih sredstev.
Šoštanj. V nedeljo 6. maja se je zgodil zopet nov slučaj pretepa, kakor jih imamo dosti na dnevnem redu. Ubijanje, ropanje, napadanje ljudi, to ni nič več novo. Šli so razni klerikalni pretepači k Sv. Florijanu molit s povzdignjenimi rokami za zaščito pred ognjem, prej pa so ga seveda še spili kak literček, da jih Bog prej usliši. Takemu sledi večinoma pretep, če ne pred cerkvijo, pa potem po poti, tako da bi človek mislil, da se nahaja v kakšnem zverinjaku. V tem so najbolj izurjeni klerikalni lajbgardisti. Po poti ne pustijo nikogar pri miru, če jim ni po volji ne in plaša v njihovo pištal. Dva naša sodruga sta šla popoldne na sprehod proti Sv. Florijanu in srečala to drhal. Niš slabega mieta mislila. Naenkrat udari eden klerikalcev enega izmed sodrugov po prahu, nato je vaa klerikalna tolpa začela udrihati in kamne metati, tako da sta dobila telesne poškodbe. Dobil bi od teh zverin še več udarcev, pa isti trenotek sta prihitela na pomoč dva druga sodruga in sta razpršila črno svodjat. Zdaj nam je ta klerikalna banda že do grla. V cerkvi stoji kakor največji svetnik in povzdignjen roke, zunaj pa je največja zverina, tako da človek ni več varen, če je sam od doma.

ZA KUHANJE PIVA DOMA

Imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poskusite in se prepričajte, da je doma pri nas kuhani pivski je najboljši in najcenejši. Dobiti je tudi zbirko sodov, steklenice in razni loncev, itd.
Mi vam dostav mo naročilo po pošti, točno v vse kraje.
Groceries, sladničarstvo in v prodajalno železine doma primorane po post po vaših naročilih. Pišite po informacije na:
FRANK OGLAR,
6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

Slovenska Narodna Podpora Jednota
Ustanovljena 9. aprila 1904.
Ishorp. 17. junija 1907 v državi Illinois.
GLAVNI STAN: 2657-59 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS
Izviševalni odbor:
UPRAVNI ODESEK:
Predsednik Vincent Calmar, podpredsednik Andrew Vidrih, R. F. D. 7, Box 81, Johnston, Pa., gl. tajnik Matthew Turk, tajnik bolnišniške oddelka Blas Nevak, gl. blagajnik John Vogrich, urednik glasila Jude Zavrtuš, upravitelj glasila Filip Gdina.
POROTNI ODESEK:
John Underwood, predsednik, 407 W. May St., Springfield, Ill., Martha Zelenikar, Box 276, Barberton, Ohio, Fred A. Vider, Box 673, Ely, Minn., John Teršič, Box 92, Hendersonville, Pa., John Gorick, 414 W. May St., Springfield, Ill.
BOLNIŠKI ODESEK:
OSREDNJE OKROZJE: Blas Nevak, predsednik, 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.
VZHODNO OKROZJE: Jacob Ambrosi, Box 286, Moon, Run, Pa., John Gorick, 14821 Popper Ave., Cleveland, O.
ZAPADNO OKROZJE: Anton Sular, Box 104, Grass, Kans., za jugozapad, Max Mars, Box 166, Buhl, Miss., za severozapad, Mike Zugel, 5423 S. Winchester St., Murray, Utah.
Nadzorni odbor:
Frank Zeitz, predsednik, 2639 W. 26th St., Chicago, Ill., Frank Samrak, 5800 Prosser Ave., Cleveland, O., William Sitter, 6454 St. Clair St., Cleveland, Ohio.
Združitevni odbor:
Predsednik: Frank Alek, 3124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill., John Owen, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill., Joe. Shuk, 6404 Orton Ct., Cleveland, Ohio.
VRHOVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kern, 6233 St. Clair Av., Cleveland, O.
POZOR!—Korrespondenca z gl. odborom, ki deluje v glavnem uradu, se vrli takole:
VSA PISMA, ki se nanašajo na posle gl. predsednika, se naslovijo Predsedniku S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.
VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODOPRE SE NASLOVE: Bolnišni tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.
DENARNE POSILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednote vsebuje se naslove: Tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.
VSE ZADEVE V ZVEZI S BLAGAJNISKIMI POSLI se pošiljajo na naslove: Blagajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.
Vse pritožbe glede področja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošiljajo Frank Zeitz, predsednik nadzornega odbora, šigar naslov je spora.
Vsi prilozi na gl. porotni odbor se naj pošiljajo na naslove: John Underwood, 407 W. May St., Springfield, Ill.
Vsi dopisil na drugi splošni, nemanila, oglaš., naročnina in sploh vse kar je v zvezi s glavnim jednoto, naj se pošilja na naslove: "Prosveta", 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

Sedemnajsteroletne kobilice se kmalu prikažejo.

New York. (Jugoslovanski oddelek F. L. I. S.) — V 15 državah vzhodno od Mississippi reke bo ta čudna žuželka, zvana sedemnajsteroletna kobilica (17 year locust) ali pravilneje perijodni čvrček (periodical cicada), kmalu zlezla izpod zemlje, kjer je stanovala tekom zadnjih sedemnajstih let. Samci bodo kmalu napolnjevali govode s svojim čvrčim ljubavnim petjem. Samice so neme. Prvi izmed teh čvrčkov se pričakuje pred koncem maja.
Države, kjer se sedemnajsteroletne kobilice letos prikažejo, so Georgia, Illinois, Indiana, Kentucky, Maryland, Massachusetts, New Jersey, New York, North Carolina, Ohio, Pennsylvania, Tennessee, Virginia, West Virginia in District of Columbia. Sicer ne bodo vsi deli teh držav preplavljeni s temi žuželkami, ker so pokakeje le v posameznih okrajih.
Perijodni cikade se pojavljajo tu ali tam vsako leto. Isti roj pa se vrača le po presledkih od 13 do 17 let. V kakem kraju utegne biti več rojev, radi česar se kobilice dozdevno pojavljajo v krajih presledkih. Letošnji roj pa je prave sedemnajsteroletne vrste.
Ta roj kobilice je eden izmed največjih in najbolj razširjenih. Ima tudi zgodovinski pomen, ker je enak roju, ki so ga evropski kolonisti prvič zapazili v Ameriki. Ogromne množice teh žuželk so začudila prve koloniste okolo Massachusettskega zaliva, in tedanje knjige jih omenjajo. Letos bodo ravnotan začrvali potomci onih žuželk v sedemnajsti generaciji.
V mnogih krajih je teh kobilic vedno manj in manj, in to radi sekanja gozdov. Žuželke lezajo jakter v nevesne mladice dreves, in kjer ni dreves, se ne morejo zarediti. Ptice so njihove sovražnice, zlasti vrabci, ki še nedavno priseljenjci v tej državi.
Žuželke ne poškodujejo mnogo zrelih dreves, paš pa pripravljajo veliko škodo mladim drevesom in drevesnicam. Ni mnogo pomoči proti njim na veliko, pač pa je mogoče vsaj deloma obvarovati mladovjake in grmovja pred večjo škodo potom ročnega pobiranja žuželk ali potem oprasanja s mrčesnim prahom za časa, ko so se žuželke zvalile iz lupine, s katero so izlezle izpod zemlje, ali potom okropjenja s petrolejem.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Edinost, Chicago, Ill. — Ako bimate še kaj takega gradiva, ki dokazuje, da se morate obrniti valed na ljudi, kadar iščete denarno ali drugo pomoč, in da vam molitve k Bogu niš ne pomagajo pri takih prošnjah, kar pridobite tako gradivo, ker nam s tem storite veliko uslugo. Tako prode resnično saj do tistih ljudi, katerih mi ne moremo doseči, kadar oznanjujemo resnico.
Samo glede časa, kraja, kje so se vršili shodi in kdo je bil na shodu, bodite malo bolj natančni, če ne, smo primorani povedati vam nekaj drugega. Kajti če se človek zaloti, da laže v eni stvari, piše ali govori neresnico, je dokaz, da je tak človek površen ali da laže. Ne iz osebnega sovraštva, ampak iz ljubezni do resnice in da Vas obvarujemo takih zmotv v bodočnosti, smo to povedali. — Pozdrav in kmalu se zopet oglašite!

NAKLANILO IN ZAHVALA.

S tušnjim srcem naznanjam sodrožnikom, znaneem in prijateljem žalostno vest, da je moj brat

ALEKSANDER PETERLIN

umri v svoji najlepši starosti, star 37 let in sicer valed prehlada, bil je v delžni bolnišnici na Powers, Mich., šest tednov in en dan, kakor je za vedno zatihnil oči dne 10. maja, t. l. ob 2 uri popoldan. Pokopah je bil dne 12. maja t. l. na katoliško pokopališče v Gladstonu, Mich. Tukaj zapuščala uacno žalojučega brata v starem kraju pa še žive stariše, štiri sestre in še enega brata. Pokojnik je bil rojen leta 1886 v Vrbovem pri Ill. Bistriem na Notranjskem. Le žal, da pokojnik ni bil pri nobenem podpornem društvu ob času smrti, sicer pa je imel dovolj prihrankov za dostojen pogreb. Lepo se zahvalim vsem rojakom Primorcem v Gladstonu in Escanabi, Mich., kateri so se vdeležili pogreba in ga spremlili k zadnjem počitku, posebno se pa zahvalim Jos. Kanoniku, kateri mi je bil v veliko pomoč in tolažbo, ter se potrudil za vsa potrebna dela za pogreb in drugo. Zahvalim se tudi družinam Tony Golobik, John Jelušič, Jos. Sroek in družini Palevičevi, ki so stali ob strani in me tolažili ob žalostnih urah smrti mojega brata in se vdeležili pogreba. Hvala vsem, ki so kaj pomagali ali darovali vence. Tebi dragi brat pa kelim, počivaj mirno in lahka naj bode tibi ameriška gruda. August Peterlin, 308 Stephenson Ave., Escanaba, Mich.

POZOR SLOVENKI!

Vdovec s tremi otroci išče si gospodinj, tudi vdova z enim otrokom se sprejme. Za pojasnila obrnite se na: John Felz, 566 So. Rademacher, Detroit, Mich. (Adv.)

BORBA.

L. KUHAJ.

(Dalje.)

Za njma je bila visoka lepa gosposka ženska, ki je nosila solčnik, poleg nje je mlad lep gospod z gladko počesano glavo vodil lepo gospodično z golim vratom za roko, nosil je zanjo solčnik in pahljačo; za njimi je tekal deček, desetih let, ki se je igral z navadno leskovo palico; ko je naju zagledal, je prišel čisto k nama, se naslonil na palico in naju drzno motril, drugi pa so ostali sreči dvorišča in gledali naokrog; smejali se in govorili v čudnem, nerazumljivem jeziku. Mene je postalo sram; zavedal sem se, da sem beden, umazan in rad bi se bil skrtil, toda bilo je prekasno; bratec je mirno obsedel v pesku in tiščal po svojem običaju prst v usta. Večkrat sem že videl "gospodo", toda današnji obrzi so se mi zdeli izredni, čudni, tujih, mirnih potez.

"He, vidva!" je izpregovoril takrat oskrbnik oblastno, toda nenavadno prijazno. "Kje je oče?" Jedva sem izječal, da dela na polju.

"Pozovi ga brzo sem. Reči, da ga čaka gospod grof," mi je velel oskrbnik.

Stekel sem, kar so me nesle noge in ga poklical. Ko je oče začul, kdo ga zove, se je prestrašil, izpremenil je barvo lica in plašno pogledal mater.

"Ali bi ti šla?" je rekel "Kaj mi hoče?"

"Le ti idi, ker te zove! Kaj ti more! V hiši je že vse čisto in osnaženo, lahko jih vedeš v sobo!" je govorila mati pomirjevalno.

Oče je šel, jaz sem capljaj za njim. Bal se je sestanka z grofom, ker kot preprosti človek ni znal občeševati z gospodo; mogoče pa tudi ni imel mirne vesti. Vzel je klobuk z glave, kakor bi se stal pred grofom, nato se je zopet pokrtil. Gledal je svoje obleke in svoje velike, izdelane roke, polne kuljev in brangotin in blatne zemlje in gnoja; brišal jih je v hlače in me vprašal, ali je črn po obrazu. Ko sem mu odgovoril da ne, se je pomiril in dejal:

"Naj sem, kakršen sem, saj grof ve, da sem delaven človek!"

Končno sva prišla domu. Grofova ohišja je medtem poseda za mizo pod lipo. Oče je pri lesi smel klobuk z glave in držal ga v rokah, se je bližal lopi, obstal pred mizo in pozdravil z vdanim pozdravom.

"Grof bi vas rad poznal in želi vedeti, kako vam gre!" je rekel oskrbnik.

"Dobro, dobro! Jam sem zadovoljen! Čisto dobro!" je hitel odgovarjati oče in se začel smejati, vrteč klobuk v rokah. Oče je imel navado, da se je v podobnih zadregah smejal na ves glas in neprestano, brez smisla. Med smehom se je domislil, da bi mu mogoče grof svihal najemnino, ako bi preveč hvalil, zato je hitro pripomnil:

"Čisto dobro, samo delati je treba, delati!" in se zopet smejal.

Grof, ki je razumel jezik in očetovo zadrego, se je vzpodbudno nasmešnil in rekel prijazno:

"Delo in skrb imamo pa vsi, eni na ta, drugi na oni način."

"Da, da! Vsi, vsi, tudi oni, gospod grof, seveda! Toliko stvari imeti v glavi! Kako zmoroje toliko skrbi?" je hitel s suženjnim glasom pritrjevati oče.

Gospodi je bilo vroče, grof in grofica sta se otrhala s robel, gospod, ki je spremljal gospodično, ji je neprestano mahal s pahljačo.

"Mogoče bi gospoda grofi pilli nekoliko mošta?" se je spomnil oče. "Ni slab, prav dober je!"

Grof je izpregovoril proti ostalim, ki so pokazali zanimanje, nato je oskrbnik velel očetu, naj prinese.

Oče je prinesel veliko belo majolico in toliko kozarcev, kolikor je bilo ust, komaj našet hleb rženega kruha ter postavil na mizo, s katere je še prej spihal razno smeti.

Grofoje so se poslušili, se smehljali črnemu kruhu in kimali moštu, oče je stal poleg in se smejal; postal je še smejejši, govoril je mnogo, ker je mislil, da mora govoriti, izgovarjal se je zaradi črnega kruha in hvalil grofu otroke. Po odhodu so se dignili in grof je hotel plačati račun, toda, ker je oče odklonil, je stopila grofica k mojemu bratu, ki je čepel pri plotu in mu stisnila zlat v roko. Nato sta grof in grofica podala očetu roki in potem so odšli. Oče je bil silno vesel tako dobrega konca, mel si je roki in pripovedoval materi, kako je bilo. Hvalil je grofa in pravil, da je višja gosoda vedno boljša, kakor ona nižja, "ovsena", kakor jo je zval, in kesal se je, da ni porabil prilike in prosil grofa za kake ugodnosti, katerih mu oskrbnik ni hotel dovoliti.

Mene je ljutilo darilo, ki ga je dobil brat, a jaz nič, toda kriv sem si bil sam, ker sem se v zavesti svoje bede sramoval pred odlično gospodo ter se skrtil na skedenj in od tam opazoval dogodek, ki se mi je tako neizbrisno vtisnil v spomin, da še danes vidim natančno pred seboj očeta s klobukom v tresočih rokah, sklonjenega v bojzami pred grofom, še bednejšega kot sicer, njegovo bolešno, izpremenjeno lice, s katerega je odneval strah utripajočega srca — prizor, ki me ob spominu pekoče zaduši v grlu.

Zelo zgodaj me je pričel oče uporabljati pri delu. Ni čuda, sam je bil z njim preobložen in ga je komaj zmagoval. Najprej sem moral goniti vole pri setvi, potem sem pričel s pašo; čisto majhen sem moral vstajati s prvo zoro, kar je bilo zelo bridko in goniti živino v gozd. In čim večji sem prihajal, tem težja dela sem opravljal. Odgojen v preranem trpljenju sem postajal zakrknjen, mrk, malodušen in boječ, začel sem zgodaj sovražiti družbo ljudi in vse okoli sebe; vso mojo nravo pa je prevečjal pohlevni ogenj onemogle ambicioznosti, ki je rasla iz večne želje obogateti in na ta način pomagati roditeljem iz bede. Posebno sem sovražil oskrbnika, ki je bil zelo neprijetna prikazen na "našem" domu. Bil je odn-

ren, kratkega debelega života in rjave kože. Oče ga je mrzel iz dna svoje proletarske duše in ga preklinjal v odsotnosti s "psom"; kadar pa se je pojavil pri nas, pa se mu je odkrival spoštljivo in ga imenoval "gospod oskrbnik". Bil je pred njim vedno pasje ponižen, došim je imenoval oskrbnika dosledno "psa", kar še danes ne razumem. Kmalu sem začel pojmiti, da je moj oče pravzaprav suženj na grofovi zemlji, orodje v rokah brezvestnega grajskega oskrbnika, v pravem pomenu besede brezpravna stvar; zavest, da sem sin sužnja, se me je polasčala vedno bolj in bolj in se slednjič kot bridke občutek naselila v srce. Ta zavest mi je živo zbujala razumevanje pogostih očetovih vzdihov, katerim sem bil tolikokrat priča:

"Ah, ko bi bila zemlja, katero obdelujem, moja, bi delal s čisto drugim veseljem!"

Resnico teh vzdihov sem občutil posebno živo od trenutka, ko sem kot delavec prvokrat potočil znoj lastnega telesa za njo. In čudno! Kljub neprijetnemu spoznanju se mi je zbudila ljubezen do te zemlje, s tople ljubeznijo sem vzljubil te njive, te travnike, te črne skrivnostne gozdove, za katere se je oskrbnik tako strašno bal, in začel sem hrepeneče, da bi bilo vse to last mojih starišev. Želja po lastni grudi se je razvijala in postajala vedno bolj hrepeneča in se končno neopazeno spreminila v željno žilavost za premoženjem, ki ga imenujejo: kmetijski egoizem.

Kesneje sem počel hoditi v šolo, ki je nisem vzljubil nikoli. Hitro sem opazil razliko med bogato in revno dečo; učitelj je bil mnogo obzirnejši do prve in bogatejši so nas prezirali očitno in ponavljali besede, ki so jih čuli od roditeljev. Nosili so za kosilo s seboj razen kruha še razne potice, meso in med, mi reyni pa edini črni kruh, zaradi katerega so nas zasmehovali. Običaj je bil, da so deca med sabo menjavali kruh; nekoč v početku, ko sem šele vstopil in še nisem tako živo pojmoval vsega tega, sem hotel tudi jaz barantati. Zlezel sem si pogajče, katero so trosili drugi po klopih in katero sem okusil doma le ob največjih praznikih in nekoč — o nesrečnej! — sem rekel dečku iz sosednje klopi:

"Ti, menjajva kruh!"

"Pokaži svojega!" je odvrnil on in položil svoj ogromni kos pogajč podobnega kruha predse na klop.

Boječe in s trepetajočima ročicama sem izvlekel kruh iz torbe in ga položil na klop. Kaka razlika! Njegov visok, bel, moj nizek, črn in drobec, poln osja in piv.

"Nočem. Tvoj je pregrd!" je rekel moj sošolec prezirljivo in spravlil svoj kruh. Neki drugi razposajenec poleg mene pa je udaril z roko po kruhu, da se je razletel v drobtinah po tleh, drugi so se krohotali in skakali po njem. Meni so tekle solze jesa in sramu, ko sem pobiral drobtine iz prahu. Odelej nisem nikdar več poskušal menjavati svojega kruha in kadar sem ga jedel, sem se skrtil, da me ni videl nikdo izmed tovarišev. Po pouku sem se večkrat zakasnil pri igri in takrat me je oče nabil do omotice, nakar sem plakal jesa in gneva in delal strašne maščevalne naklepe, ki so se ga vselej razblinili v nič.

Borba življenja na našem domu pa je trajala dalje. Oče in mati sta delala poč in dan, se krivila, črpala in se starala v večni borbi za kruh, ki je bila trudopolna in grenka. Oskrbnik je prihajal še vedno in oče, sovražeč ga iz dna duše, se ga je bal in se mu izogibal; kadar pa sta se sešla, je redno smel klobuk pred njim, ogovarjal ga in se mu prilisoval. Oskrbnik je bil različno razpoložen; včasih se je prej spril s družino in takrat je bil srdit in je vso jezo izlil na nas. Vse mu je bilo v neredu: dračnik na cesti ni bil očiččen, planka pri skednju je bila odtrgana, ali je bila odlomljena; veja sadnega drevesa in ne odstranjena. Oče je obljubil storiti vse in mu je nosil najboljši mošt iz kleti, mati pa mu je kuhala klobase in pekla cvrtje, da bi ga spravila na druge misli. Nato je bilo očetu žal po porabljeni stvari. In je obično klel. Včasih je zmanjkalo drv za kurjavo.

"Reči mu za drva!" je opominjala mati očeta.

Oče je pritrtil molče, ker je bil oskrbnik v tem oziru zelo kočljiv, ko je bil prihodnjič z njim skupaj, se je spominjal natančno obljube, toda ni si upal ziniti. Šele v zadnjem hipu, ko je oskrbnik že odhajal, je stopil obotavljajoč se za njim. Oskrbnik, ki je to zapazil in je razumel, da ima oče neko željo, je obstal.

"Kaj hočete?" je vprašal navadno.

"Znajo oni... ne zamerijo gospod! Baba... jaz zmerom govorim in pridigujem — pa ne pomaga nič! Moja ja stara je porabila že vsa drva, ki so jih zadnjič odkazali."

"Oho, ali že zopet!" se je razkoračil tedaj oskrbnik, ki je brez grofove vrednosti hotel dati kolikor mogoče veliko drv, zato je pustil trpeti pomanjkanje najemnikom. Potem je rogovilil nad očetom in očital, da ne znamo čuvati ničesar, da hočemo gaziti po tujem premoženju. Vse to je oče požiral; besede, ki jih je ališal on, je pa ponavljal materi in ji zabičeval, da naj šteti. Mati je takrat vselej plakala in vzdihovala:

"Oho, da bi bil že enkrat konec, tako ali tako!"

Včasih sta se sprla in se pripravala dolgo, vikala oba in pretila drug drugemu, dokler ni mati našla očetu in se skrila. Deca smo pri tem plakali in jaz sem se zlasti bal za mater, ki je potem plakala brez utehe in nekoč, čisto majhen, neboljen še, sem imel pogum in sem skrčenih pesti skočil proti očetu in mu očital neusmiljenost. Oče se je zadržal nad menoj, potem se je umiril in mi vsakem prepripi je bil silno molčeč in par dni se mu je bral na obrazu kes.

Isti proces, kakor pri drvih, se je med oskrbnikom in očetom odigraval za stelo, katere je očetu vedno primanjkovalo. Po grofovih gozdovih se stela ni smela klesati, kakor to delajo kmetje; smeli smo samo grabiti listje in čistiti grmovje, kar pa daleč ni zadostovalo za živino, ki jo je redil oče, in za gnoj, ki bi ga moral nameriti za obilne njive. In zato jo je "kradel".

(Dalje prihodnjic.)

Inženirji — graditelji nove družbe.

Pred kratkim je izšla v založbi "Industrial University" v Chicagu knjižica pod naslovom "Engineering", razprava o kontroli in upravi industrij po delavcih. Knjižica ima dva avtorja, ki sta T. Korzeniowski in J. Patrick Ryan. Oba sta inženirja.

Avtorja se bavita z epohalnim vprašanjem organizacije bodoče družbe, obenem pa sta podala kratko, toda jasno sliko sedanje propadajočega sistema. Eden avtorjev je član I. W. W. Za deset let, drugi pa že enajst let član socialistične stranke v Združenih državah. Kljub veliki razliki po taktiki med obema organizacijama sta se inženirja zedinila v principu, da bodoča družba mora biti organizirana po industrijah in vsaka forma politične države absolutno odpade. V predgovoru tožita o kritičnih razmerah, v katerih se nahajajo delavci vseh razsepljenosti njihovih vrst. Delavske vrste v Ameriki so razsepljene v mnogo skupin, toda vse te skupine predstavljata dve miselni šoli. Temeljna razlika med tema školama je, da prva zahteva delavske politične republike, druga pa delavske industrijske republike. Vse druge diference so postranske in malenkostne, ponajveč osebne. Ruska revolucija je poostrišla notranje konflikte med delavci. To ne bo brez zlih posledic za delavce. Medsebojni konflikti so jih že stali milijone dolarjev in stali jih bodo še več — samo zato, ker se omenjeni miselni šoli, mednarodni po karakterju, ne moreta sporazumeti.

Pisatelja preideta preko vprašanja, na kak način bodo delavci pridobili industrije. Pred očmi imata zmago delavstva, ki je že izvršena in zdaj je najvažnejše vprašanje, kako organizirati novo družbo, in sicer na tak način, da ne bo velike krize in lakote med ljudstvom. Rusija je najboljši vzgled, kakšna kriza čaka delavce, ako niso pripravljeni. Delavci drugih dežel se morajo učiti iz napak ruskih komunistov, česa se je treba izogniti.

Kadar delavci prevzamejo industrije, jih najdejo take kot so danes. Nekaj časa, in morda precej časa, bo treba nadaljevati s stari sistemom pod delavsko kontrolo. Kolesa produkcije se morajo obratiti neprestano, da ljudem ne zmanjka potrebin. Nov sistem ne zraste čez noč; stari sistem se bo polagoma umikal novemu. Medtem ko bodo obratovale industrije take, kakršne so, bodo prihajale izpremembe. Kar je dobrega v starem sistemu, ne sme biti uničeno.

Nova družba ima biti organizirana na znanstven način in zato se morajo ohraniti in porabiti vse dobre znanstvene pridobitve iz prejšnje družbe. Neobhodno je torej potrebno, da se delavci že danes dobro seznanijo s mehanizmom stare družbe; čim bolj poznajo sedanji sistem, tem lažje jim bo zgraditi novega. Ako imajo na dlani vse dobre in slabe strani sedanjih industrij, se lahko izognjo napakam v bodočnosti, ko bodo poklicani na veliko delo.

Človeku, ki ne pozna faktor, se zdi sedanji sistem strojne produkcije z velikim mehanizmom in ogromnim upravnimi aparatom zelo kompliciran, dobro začrtan in sistematično urejen. Ravno narobe je res! Kapitalistični sistem produkcije je kaos, anarhija! Da ni še padel, je vzrok prvič obilica prirodnega bogastva in drugič velika nevednost ljudske mase, ki plačuje drago ceno, da ga drži pri življenju. Ampak ta opora ga ne bo držala večno. Prirojena mu anarhija in desorganizacija ga pokopljeta prejalisej.

Najprvo si ogledjmo ameriško poljedelstvo ali farmerstvo. Človek bi mislil, da v tej industriji, ki zalaga vso republiko z živili, mora biti dober kos organizacije. Fakta pa kažejo, kakor drugod, da je farmerstvo jasna slika popolne nezmožnosti kapitalističnega sistema. Žito se seje in žanje brez načrta. Nobenega proračuna ni, koliko je treba tega ali onega pridelka za splošno porabo. Rezultat je, da na tisoče bučjev žita gnije in trohni na poljih in v elevatorjih. Na tone koruze se pokuri, ker ni trga zanjo; sadje mečejo v reke in jezera; krompir zarzuje v železnih vozovih na progah. Vse to se godi radi enega samega vzroka: profit. Istočasno pa je milijone ljudi lačnih. Farmerji z bogatim pridelkom nimajo denarja, da bi si nakupili potrebnih stvari in odplačali dolgove. Špekulanti grabijo neizmerna bogastva, drugi pa

propadajo. To se ponavlja leto za letom.

Ogledjmo si tovarne. Pravijs nam, da na farmah je še preveč individualizma, industrije imajo boljše organizacije in boljše vodstvo. Čim pregledamo aparat te organizacije in vodstva, vidimo, da je sistem industrij 75-odstotno nesposoben! Kapitalistični izvedenci sami priznavajo, da je v obratovanju današnjih industrij komaj 60 odstotkov produkta in 40 odstotkov porate. Taka je kapitalistična sposobnost!

In še tisto, kar se imenuje bogastvo, je brez prave koristi. Kakšno korist ima človeška družba na primer od ogromnih zalog opojnih pijač, patentiranih medicin in ponarejenih živil, katerih se polna skladišča? Kakšno korist od bojnih ladij, kanonov in drugega morilnega orodja, s katerim so napolnjeni arzenali? Koliko delovne energije gre tu v nič.

Denimo na rečeto upravo sedanjih industrij. Vsako podjetje operira pod takozvanimi obratnimi stroški (overhead). Ta rubrika vključuje najemnino prostorov, na katerih stoje stroji, obresti od kupne vsote, padanje vrednosti (depreciacija), zavarovalnino itd. Ti stroški so v sleherni industriji večji kot vsota plačil, ki se izplačuje delavcem. Podatki kažejo, da "overhead" pri plavilnih jeklarke korporacije znaša letno 90 milijonov, medza pa približno 23 milijonov dolarjev.

Sedanji način upravljanja premogovne industrije je jako primitiven. Ljudi se pravilno ne vežba za rudarsko delo. Jaanih načrtov ni nikjer. Delo se izvršuje na hazardni način po okusu posameznikov. Petdeset odstotkov rudniških strojev vedno počiva. Priznan fakt je, da polovica premoga, kar se ga nakopije, je potratenega; veliko premoga ostane pod zemljo. Lahko se reče, če sedanje gospodarstvo premogovne industrije v Ameriki ostane še sto let, bo v tem času zmanjkalo premoga.

Kakšen je sedanji tovarniški sistem?

Na čelu podjetja je navadno generalni upravitelj (general manager), ki se včasih imenuje tudi glavni inženir. Upravitelja nastavlja finančni interesi, ki kontrolirajo tovarno in pri isbiranju se v večini slučajev ne gleda na sposobnosti. Za upraviteljem pride prodajni department (sales department), ki je zelo potreben v sedanjem sistemu. Ker se blago izdeluje za trg in ne za rabo, mora vsaka tovarna imeti štab prodajalcev, ki je prištet obratnim stroškom. Nato je department najemanja in nadzorovanja delavcev (labor handling department). Potem se vrste department knjigovodij (bookkeeping department), oddelek za prejemanje in odpoš-

iljanje (receiving and shipping department) in nakupovalni oddelek, žigar naloga je, da prekriva vse potrebne strovine po najnižji ceni, dalje opremo, broje, pisarniške potrebnosti itd.

Delo v tovarni je pod nadzorstvom takozvanega superintendenta in raznih inženirjev. Tovarna je navadno razdeljena v več ali manj oddelkov, na čelu katerih je predelavec, ki so odgovorni superintendentu. Detajli sistema razlikujejo v tej ali oni tovarni in v tej ali opi industriji, nekateri so urejena bolj in druge slabše, toda princip organizacije v splošnem je enak in skrajno slab. Obratni stroški so povsod veliki valed počivanja strojev in te stroške plačujejo odjemalci izdelka v visokih cenah. Tovarniški sistem je tako urejen, da služi samo dobičku lastnikov, ne pa potrebam odjemalcev. (Konec prihodnjic.)

FARMA NA PRODAJ.

Proda se 54 akrov farma, katerih je 12¼ akrov oves, 6 akrov korpza, 3 akro pšenica, 1 akro krompirja, 13 akrov trave za seno in ostalo je dober pašnik s studenčno vodo na farmi. Po krav, dva konja, pet velikih prašičev, 65 kokoši, 100 bučjev oves, 100 bučjev koruze, 35 bučjev ajde, dober hlev, štiri sobna hiša, izvrstna klet, v hiši je voda in plin, vsakovratno sadno drevje in vse potrebno kmetijsko orodje in stroji. Ta kmetija je oddaljena 40 milj ven iz Pittsburgha, Pa. 8 milj od mesta Butler in le 5 minut hoda do malega mesta in dve milj do železniške postaje. Farma se proda s pohištvom ali pa brez pohištva. Prodaja se izvrši brez vsakih agentov. Kdor želi kupiti to posestvo, naj takoj piše na naslov lastnika: Nicholas Kurma, West Sunbury, Pa. (Adv.)

FARMA NA PRODAJ.

Lepa prilika za enega ali dva Slovence. Proda se 480 akrov obsegojoča farma, 40 akrov je njive, 10 akrov se lahko spremeni v namakanje (irigation), vodo dosti kraven, vse drugo pa je lepa trava za pašo. Na farmi je dvo-sobna hiša in garaža za avtomobil, štala za štiri konje. Zemlja je zelo rodovitna in malo svinjata brez vsakega štora ali kamenja in selo lahka oranje. Vse je s čico ograjeno, je poleg dobre ceste (Reap Route). Imam tudi 16 glav živine lepe, pasmi, štiri kobile, nekaj farmarskega orodja in vse v dobrem stanju in se lahko kupi s farmo po niski ceni. Cena se akter je samo po \$10.00 akter. Prodam vse radi neoglasja v družini, katerega veseli naj piše na naslov: Frank Shuster, B. R. 1, Box 50, Timpas, Colo. (Adv.)

NA KRVAVIH POLJANAH

Je ime knjige, katero je spisal Ivan Matičič in v kateri nam živo predstavlja grozote svetovne vojne iz Gallije, z Doberdolske planote, s tirolskega gorovja, od Spacapanov, Sv. Gabrijela pa do Pijave, in natančen popis dogodjajev slovenskega planinskega polka od prvega do zadnjega dne. Knjiga vsebuje tudi razne znamenite slike in življenja vojakov in civilistov za časa svetovne vojne. V resnici je to nekaj, kar je izredno zanimivo in bi morali imeti vsaka hiša. Zato ne odlašajte, temveč naročite knjigo takoj. Stane samo \$1.50, a vredna je v resnici veliko več. Dohi se pri bratu pisatelja na naslovu:

FRANK MATIČIČ,
323 Eugen Street Chicago, Ill.

VARČLJIVI NAROD

VLAGA REDOVITO
INVESTIRA RAZUMNO V
KASPAR STATE BANK
NAJVEČJI JUGOSLOVENSKI BANKI V ZJEDINJENIH DRŽAVAH.
1900 Blue Island Ave., vogal 19. ulice CHICAGO ILLINOIS
KAPITAL IN PREOSTANEK
\$1,250,000.00

Pod nadzorstvom vladi, državnim in Chicago Clearing House Ass'n.

Prodajamo parobrodne ladije za vse proizvodne družbe v Jugoslaviji in obratno. Izdajemo listine (affidavits) za prisiljenike, ter posiljamo denar v stare dobovino najceneje in najhitreje.